

Je vindt ze overal

© 2014 Theologische Universiteit Kampen
Omslagontwerp: B.SICS, Gouda
Foto's, tenzij anders vermeld: Maarten Boersema
ISBN 978-90-5881-741-9

Reinier Sonneveld
George Harinck

Je vindt ze overal

Kamper
theologen
die geen
dominee
werden

Buijten & Schipperheijn *Motief* – Amsterdam

Inhoud

Woord vooraf 7

Bijna anarchistisch 9

Rikko Voorberg: 'Ik leerde op mijn impulsen te vertrouwen' 20

Na de dood 26

Guido de Graaff: 'Mensen zijn als wolken' 28

Een werkweek aan een Brits seminarie 33

Annemiek de Jonge: 'Ik wil het voortouw kunnen nemen' 37

Kindmomenten Feest van genade 41

Maaïke Harmsen: 'Bij Shell paste ik lessen kerkrecht toe' 45

Een Daniël-moment in Noord-Korea 50

Thijs Tromp: 'Mijn verhaal is dat van een zondagskind' 52

Schaapachtige liefde 58

Corien Oranje: 'Is het zelfbedachte onzin of niet?' 61

Fragment uit Blessuretijd 66

Geerhard Kloppenburg: 'Je leest de Bijbel met een bril' 68

Dagboek van een reis naar Benin 73

Arnold Schilder: 'Bevragen, dat is mijn vak' 76

In de Onze Lieve Vrouwe-basiliek 82

Ton van der Worp: 'Van geen enkel boek spijt' 84

De senaat van 1958 89

Klaas Veenhof: 'Ik geloof omdat ik hoop' 90

De stotige os 95

Woord vooraf

‘Theologie is meeslepend, groots, gaat over alles’, aldus een van de geïnterviewden in deze bundel.

Dat herken ik en ik was dan ook blij verrast toen Mees te Velde, rector van de Theologische Universiteit te Kampen, mij onlangs vroeg tien theologen te portretteren die geen predikant zijn geworden. Ze hebben aan dezelfde universiteit als ik gestudeerd en daarna een vergelijkbare keuze gemaakt. De interviews zouden gaan over het waarom van die stappen en de rol van de theologie in hun verdere leven. Want als theologie ‘over alles gaat’, dan moet het ook ver buiten de kansel te horen zijn!

De gesprekken waren een onderzoek of die pretentie inderdaad standhoudt. Het is aan de lezer een antwoord op die vraag te geven. Die zal hier in elk geval geen voorgekauwde mening vinden. Ook meningen die eventueel onplezierig zijn voor de universiteit, kon ik zonder enige moeite opnemen. Om zo open en persoonlijk mogelijk te zijn, heeft elke geïnterviewde bovendien een eigen bijdrage geleverd, die direct na het interview staat. Daarin hadden alle tien vrij spel om het interview naar eigen inzicht te illustreren.

Enige duiding geeft George Harinck in zijn inleidende essay. Binnenkort komt hij zelf met een lijvige studie over de geschiedenis van deze universiteit. Anders dan hij, beschrijft dit boekje niet zozeer de relatie met de kerk, maar vooral met de omgeving van die kerk.

Utrecht, april 2014

Reinier Sonneveld

Bijna anarchistisch

Er is iets verrassends aan de hand met de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken, gevestigd te Kampen. Op het eerste gezicht zie je dat misschien niet en lijkt het een universiteit van dertien in een dozijn. Er gebeurt immers wat je zou verwachten: ze leidt voornamelijk predikanten op en heeft dat in de afgelopen zeven decennia op productieve wijze gedaan.

Haar studenten worden gevormd tot leiders in kerkelijke gemeenten en moeten daar liefst in hun werk en als persoon een toonbeeld zijn van stabiliteit, samenbinding en bezonnenheid. Wilde dominees leiden immers alleen maar tot wilde gemeenten en dan is het einde zoek. Zulk leiderschap vereist bepaalde karaktereigenschappen, maar ook een bepaald soort kennis. En in beide word je gevormd aan de Theologische Universiteit. De instelling trekt daarom veelal studenten die passen in een patroon zonder strapatsen. De Kamper universiteit en haar docenten en studenten staan niet te boek om de vernieuwing die ze brengen, maar om de traditie die ze voortzetten. In dit karakter van beheersing en navolging onderscheidt Kampen zich bovendien niet van vele andere door kerken ingestelde en in stand gehouden theologische opleidingen, waar ook ter wereld. Tot zo ver is er weinig verrassends aan deze opleiding.

Echter, dit is niet het hele verhaal over Kampen. De Theologische Universiteit is ook een instelling die eigenzinnig is geweest, die non-conformistisch was, die door een vurige liefde gedragen werd. En die de wereld wilde veranderen – op een af en toe shockerende wijze.

Dit onverwachte element heeft veel te maken met het begin van deze universiteit. De huidige instelling is gesticht in een situatie die je gerust revolutionair kunt noemen. In het najaar van 1944 ging de Duitse bezetting van Nederland volgens een gangbare indeling van de oorlogsjaren over in een terreurbewind en wankelde de samenleving op de rand van anarchie. Executies, liquidaties en vergeldingsacties waren niet van de lucht, honger klopte aan de deur, gezinnen werden gescheiden en sociale verbanden lagen lam. Dwars door het land liep de frontlinie,

reizen of contact per brief of telefoon was vrijwel uitgesloten en onderwijs werd niet meer gegeven.

Juist in die moeilijkste periode in de geschiedenis van ons koninkrijk scheurden de Gereformeerde Kerken. De ontbinding van de samenleving en deze kerkscheuring – de Vrijmaking van 1944 – hingen niet oorzakelijk met elkaar samen. Maar de scheuring was evenmin een bijzaak in het leven van de gereformeerde Nederlanders en hun hart voor de kerk ontketende een elan dat zich met de passie voor een vrij vaderland meten liet.

Harde onderdrukking riep fel verzet op, in de staat en in de kerk. Het is wrang te bedenken dat Anne Frank op de trein naar Westerbork werd gezet in dezelfde week waarin de Vrijmaking een aanvang nam, maar zo verweven en divers is de werkelijkheid. Het tekent de levensdrang en ambitie van de vrijgemaakten dat ze de opbouw van hun kerk niet lieten dicteren door de dramatische toestand waarin de Nederlandse samenleving verkeerde. En dat de opbouw van een zelfstandig kerkelijk leven door hen die het kerkverband verlieten spoorlags ter hand werd genomen zegt iets over de furie die in deze kerkscheuring aan het licht trad. Door de anarchie, door de verliezen heen – ook in hun gelederen – en ook door de wanhoop heen wensten ze in de eerste plaats hun overtuiging trouw te blijven. Daarom werkten vrijgemaakten onmiddellijk aan een nieuw kerkverband. Niet maar voor zichzelf, of alleen voor hun eigen dienst aan God, maar met het oog op heel het nieuwe Nederland dat met de bevrijding in het zicht moest worden opgebouwd.

10

Wie onder zulke zware omstandigheden en met zulke hoge ambities in 1944 begint, komt na de bevrijding een normaliserende samenleving binnen als een auto die zonder remmen de afrit van een snelweg af raast. Dat kwam meer voor in 1945; denk aan de intellectuele dromers van een nieuw Nederland te Sint Michielsgestel, die met hun ideeën over een Doorbraak ook op topsnelheid de naoorlogse samenleving in stoven. De overheersende leuze was vanaf mei 1945 dat Nederland vernieuwd moest worden door samenwerking, opbouw en eendracht. De Doorbraak stond symbool voor dit streven, maar de vrijgemaakten proefden hierin een streven naar gelijkschakeling. Op grond van de gereformeerde traditie beklemtoonden zij juist de verscheidenheid in de samenleving en stonden als minderheid een *Sonderweg* voor: zij predikten vernieuwing door scheiding, kritiek en antithese.